

BETER EEN GOEDE BUUR DAN EEN VERRE VRIEND...?

HET BELANG VAN FYSIEKE NABIJHEID VOOR
DE SOCIALE RELATIES IN DE KLAS

Veel mensen kunnen zich de momenten van vroeger herinneren wanneer de docent zei dat de klassenindeling zou worden veranderd. Waar kom ik te zitten? Bij wie kom ik in de groep? En naast wie?

Alleen al uit deze herinneringen blijkt hoe belangrijk de fysieke nabijheid van klasgenoten voor ons kan zijn. En dat is ook niet vreemd, want een groot deel van de dag zit een kind op school, in een klas, omringd door klasgenoten. De persoon die naast je zit is dan meestal ook degene met wie je het meest samenwerkt en praat.

Toch is er maar weinig onderzoek gedaan naar het belang van fysieke nabijheid voor de sociale relaties in de klas. Bij volwassenen is wel veel onderzoek gedaan, waaruit blijkt dat fysieke afstand nauw samenhangt met een gevoel van verbondenheid. Hoe aardiger we iemand vinden, hoe dichter we bij die persoon willen zijn. Omgekeerd worden relaties ook beïnvloed door fysieke afstand. Breng mensen bij elkaar in één ruimte, laat ze met elkaar praten, en na verloop van tijd denkt men veel positiever over elkaar. Maar werkt dit principe ook op school?

De klas verbindt

In twee verschillende studies hebben we onderzocht of fysieke nabijheid van klasgenoten samenhangt met een gevoel van verbondenheid. We vroegen aan leerkrachten om een plattgrond te maken van de klas, zodat we wisten hoe

de tafels waren opgesteld en wie op welke plek zat. Vervolgens kregen de leerlingen een plattgrond van de klasindeling en mochten zij zelf bepalen wie waar zou komen te zitten. Bovendien vroegen we hoe aardig ze hun klasgenoten vonden. Het bleek dat leerlingen die dichtbij elkaar zaten in de klas elkaar aardiger vonden. En wanneer leerlingen zelf de klasindeling mochten bepalen, dan wilden ze het liefst naast een klasgenoot zitten die ze aardig vonden.

In een andere studie vroegen we leerlingen niet hoe aardig ze elkaar vonden, maar wie hun beste vrienden waren en met wie ze een (vrienden)groepje vormden. Hieruit bleek dat de kinderen die naast elkaar zaten in de klas een grotere kans hadden om elkaars beste vrienden te zijn en om bij elkaar in een vriendengroep te zitten. Beide onderzoeken tonen aan dat fysieke nabijheid van klasgenoten inderdaad samen gaat met een groter gevoel van verbondenheid. De vraag is of we de sociale relaties tussen leerlingen ook kunnen verbeteren door ze eenvoudigerweg dichterbij elkaar in de klas te plaatsen?

Bekend maakt bemind

Om deze vraag te beantwoorden hebben we een studie opgezet, waarin wij voor het onderzoek de klasindeling veranderden en specifieke leerlingen bij elkaar plaatsten om hun relatie te verbeteren.

Eerst werd aan de leerlingen gevraagd wie zij aardig vonden en wie niet. Vervolgens maakten we nieuwe klasindelingen waarbij tweetallen die elkaar niet aardig vonden dichtter bij elkaar werden gezet (maar nooit direct naast elkaar). Zaten ze bijvoorbeeld eerst 4 plaatsen bij elkaar vandaan, dan werden ze nu 2 plaatsen van elkaar geplaatst. De nieuwe plattegrond van de klas werd met de leerkracht besproken, maar pas na afloop van het onderzoek werd aan de leerkracht verteld wat het achterliggende idee was. Vervolgens deden we een paar weken niets. Het gewone dagelijkse leven in de klas ging verder, in de nieuwe opstelling. Na 12 weken kwamen we terug en vroegen weer hoe het was in de klas en wat de leerlingen van elkaar vonden. Wat bleek? Leerlingen die elkaar eerst niet aardig vonden en dichtter bij elkaar waren geplaatst, vonden elkaar nu een stuk aardiger. Gaven ze elkaar eerst een cijfer 1 (op schaal van 7), na afloop gaven ze elkaar gemiddeld een 3,5. Vergelijken met de klassen die niet van opstelling waren veranderd werd er bovendien minder gepest en waren er minder leerlingen die zich teruggetrokken uit de groep.

“Brenge mensen bij elkaar in één ruimte, laat ze met elkaar praten, en na verloop van tijd denkt men veel positiever over elkaar.”

Al met al tonen deze studies aan dat fysieke nabijheid een rol kan spelen bij het stimuleren of verbeteren van relaties tussen klasgenoten. Dit biedt veel mogelijkheden voor de toekomst. Het veranderen van de opstelling van de klas vergt weinig extra tijd van leerlingen en docenten. Het gaat niet ten koste gaat van het reguliere curriculum. En niet geheel onbelangrijk in tijden van crisis, er zijn geen onkosten aan verbonden. We gebruiken gewoon de klasindeling als instrument om relaties te verbeteren – een fenomeen waar leerkrachten meerdere keren per jaar mee te maken krijgen, maar waarvan de gevolgen niet goed bekend waren. Door meer onderzoek te doen naar het belang van fysieke nabijheid in de klas hopen we docenten in de toekomst beter te kunnen informeren over de ongekende mogelijkheden bij het maken van nieuwe klasindelingen. Immers, beter een goede buur dan een verre vriend!

Steekwoorden
Klasindeling
Relaties met leeftijdsgenoten
Sociale ontwikkeling

**YVONNE
VAN DEN BERG**

Yvonne behaalde haar bachelor Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde (2007) en research master Behavioural Science (2009) aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Sinds 2010 is ze werkzaam op de afdeling ontwikkelingspsychologie, eerst als promovendus en sindsdien als onderzoeker en docent.

✉ yvandenberge@psych.ru.nl